

ปัญหากฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์¹
Legal Liability of Third Parties for Torts Committed by Minors²

พริดา ศรีพรหม³

คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

90 หมู่ 7 ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: birth-day@hotmail.com

Pirada Sriprom⁴

Faculty of Law, Royal Police Cadet Academy

90 Moo 7, Sam Pran, Nakorn Pathom 73110, Thailand

Email: birth-day@hotmail.com

บุตรี จันทร์แจ่ม⁵

คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

90 หมู่ 7 ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: mookbuthtree@hotmail.com

Buthtree Chancham⁶

Faculty of Law, Royal Police Cadet Academy

90 Moo 7, Sam Pran, Nakorn Pathom 73110, Thailand

Email: mookbuthtree@hotmail.com

Received: June 4, 2025 Revised: September 22, 2025 Accepted: September 26, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาข้อกฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 และมาตรา 430 เพื่อให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

¹ ได้รับทุนสนับสนุนการทำผลงานวิจัย, โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ประจำปี 2566.

² Granted Research Grant, Royal Police Cadet Academy, 2023.

³ พ.ต.ท. (หญิง), อาจารย์.

⁴ Pol.Lt. Col., Lecturer.

⁵ พ.ต.อ. (หญิง), ผู้ช่วยศาสตราจารย์.

⁶ Pol. Col., Assistant Professor.

จากการศึกษาพบว่า การตีความบิดามารดาที่ร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันที่ชายหญิงจะอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภริยา โดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายจึงได้อุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ตามความเป็นจริงสามารถดูแลบุตรผู้เยาว์มิให้ทำละเมิดได้ ถือว่าเป็นผู้ปกครองดูแลผู้เยาว์อย่างเดียวกับอำนาจปกครองของบิดามารดา ควรกำหนดให้บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งดูแลผู้เยาว์ร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดของผู้เยาว์ นอกจากนี้ กรณีผู้เยาว์ที่มีอายุน้อยก่อความเสียหายโดยไม่รู้สำนึกในการกระทำของตนซึ่งไม่อาจทำละเมิดได้บิดามารดาควรมีความรับผิดชอบจากการบกพร่องต่อหน้าที่ดูแลของตนเอง จึงควรกำหนดให้บิดามารดาที่มีความรับผิดชอบในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่เป็นการทำละเมิดโดยไม่ต้องพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดชอบ และควรกำหนดให้บุคคลอื่นซึ่งรับดูแลผู้เยาว์เป็นผู้พิสูจน์ยกเว้นความรับผิดชอบทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 เพื่อให้สอดคล้องกับหน้าที่นำสืบความรับผิดชอบทางละเมิดกรณีเฉพาะและการนำสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรับรู้ของบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลผู้เยาว์

คำสำคัญ: ปัญหากฎหมาย; ความรับผิดชอบของบุคคลอื่น; การกระทำละเมิดของผู้เยาว์

Abstract

This article aims to study the legal issues on the liability of third parties for Torts committed by minors under Section 429 and Section 430 of the Civil and Commercial Code to advise the amendment guidance regarding the liability of the minor on acts of tort.

The studies have shown that the interpretation of parental joint liability for the tortious acts of a minor under the Civil and Commercial Code Section 429 does not align with the ongoing social context of spouses living together without marriage registration where illegitimate fathers who practically provide care and support to their minor are capable of preventing them from committing torts. Therefore, their authority should be considered the same as legitimate parents which should evaluate that illegitimate fathers must also share liability for the tortious acts of minors. Furthermore, in cases where infant minors commit an act without awareness of their actions, which cannot be considered torts, parents should be held responsible for their failure to accomplish their duty. Thus, parents should be held liable for damages caused by those acts without the need to prove exemption. Additionally, individuals who take care of minors should be required to prove exemption instead of the injured person from tort liability under the Civil and Commercial Code, Section 430. This coordinates with the specific proof of burden and the need to prove the fact within the acknowledgment of those who take care of the minors.

Keywords: Legal issues; Liability of third parties; Tortious violation of minors

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนมีการกระทำความผิดและถูกดำเนินคดีเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2566 จำแนกตามกลุ่มฐานความผิด พบว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ถูกดำเนินคดีในกลุ่มของฐานความผิดประมวลกฎหมายอาญามากที่สุด จำนวน 6,947 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.13 ของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั้งหมด ซึ่งในระหว่างปี พ.ศ. 2565 และปี พ.ศ. 2566 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในกลุ่มของฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีจำนวนเพิ่มขึ้น 2,273 ราย จากปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 48.63⁷ จึงเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมร้ายแรงมากขึ้นในแต่ละปี การกระทำความผิดของผู้เยาว์ถือเป็นการกระทำละเมิดเพราะเป็นการกระทำที่ไม่มีสิทธิและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของการทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420⁸ ผู้มีหน้าที่ดูแลปกครองผู้เยาว์ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ผู้เยาว์ได้กระทำขึ้นเพราะผู้ดูแลปกครองผู้เยาว์มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะดูแลมิให้ผู้เยาว์ไปก่อความเสียหายแก่บุคคลภายนอก แม้บิดามารดาจะไม่ได้มีส่วนผิดในการกระทำละเมิดนั้นเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น⁹ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 โดยบิดามารดาที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ต้องเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งทำหน้าที่ดูแลผู้เยาว์อยู่ในขณะที่เกิดการกระทำละเมิด แต่บิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา ไม่มีความรับผิดชอบตามมาตรา 429 ต้องพิจารณาความรับผิดของบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 430 ในฐานะผู้รับดูแลผู้เยาว์¹⁰ จึงมีปัญหาคำพิพากษาว่ากรณีผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแลของบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไปกระทำละเมิด จะถือได้หรือไม่ว่าบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นผู้มีอำนาจปกครองผู้เยาว์ต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ด้วย หากนำมาตรา 430 มาใช้บังคับเพื่อพิจารณาความรับผิดของบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้เสียหายมีภาระนำสืบว่าบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรซึ่งกระทำได้ยากกว่าการพิสูจน์ความผิดของบิดามารดามาตรา 429 ซึ่งภาระการพิสูจน์ตกแก่บิดามารดาว่าไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลแล้ว ด้วยเหตุนี้บิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอาจหลุดพ้นความรับผิดได้ง่ายกว่าบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายเพราะผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรทั้งที่บิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายก็เป็นผู้ปกครองดูแลผู้เยาว์ในขณะที่ผู้เยาว์กระทำละเมิดเช่นเดียวกับการปกครองดูแลของบิดาชอบด้วยกฎหมาย

⁷ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, “รายงานสถิติคดีประจำปีงบประมาณ 2566,” แก้ไขครั้งล่าสุด 2566, สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2567, <https://www.djop.go.th/storage/files/2/%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%9B%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B3%E0%B8%9B%E0%B8%B5/st-66%20-v2.pdf/>

⁸ ไพจิตร บุญญพันธ์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด*, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2558), 102.

⁹ เพิ่ง เห่งนิติ, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด*, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร, 2561), 211.

¹⁰ บริษัทลิเบอร์ตีประกันภัย จำกัด กับ นายอุกฤษณ์ กิติกรเศรษฐ์ กับพวก, คำพิพากษาที่ 9184 (ศาลฎีกา 2539).

นอกจากนี้ ความรับผิดของบิดามารดาตามมาตรา 429 เป็นความรับผิดในผลเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) โดยผู้เยาว์กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก บิดามารดาต้องร่วมรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ด้วย เพราะบิดามารดาบกร่องในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ หากผู้เยาว์ไปก่อความเสียหายที่ไม่เป็นละเมิด ผู้เยาว์ก็ไม่ต้องรับผิด¹¹ และบิดามารดาก็ไม่ต้องรับผิดร่วมด้วยตามมาตรา 429 แต่บิดามารดาอาจต้องรับผิดฐานละเมิดเป็นส่วนตัวตามมาตรา 420 เพราะการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการควบคุมดูแลเป็นเหตุให้ผู้เยาว์ไปทำความเสียหายต่อบุคคลอื่น¹² จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาพบว่าไม่มีการฟ้องร้องให้บิดามารดารับผิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของตนเองเนื่องจากกฎหมายไทยกำหนดความรับผิดของบิดามารดาและผู้เยาว์ที่กระทำละเมิด อีกทั้งระบบความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิด (Liability Based on Presumed Fault) กฎหมายกำหนดเป็นข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นว่าจำเลยมีความผิดและเป็นหน้าที่ของจำเลยที่ต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมาย จำเลยจะหลุดพ้นเมื่อสามารถพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายได้¹³ บิดามารดาจึงต้องพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแล ซึ่งเป็นการใช้ดุลยพินิจของศาลในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณี ดังจะเห็นได้จากในกรณีผู้เยาว์ที่มีอายุน้อยมากก่อความเสียหายโดยไม่รู้สำนึกในการกระทำของตนว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น จึงไม่อาจกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออันเป็นความผิดทางละเมิดได้ แต่ศาลอาจวินิจฉัยว่าผู้เยาว์นั้นกระทำละเมิด โดยไม่ได้พิจารณาเหตุผลด้านอายุของผู้เยาว์ และบิดามารดาสามารถหลุดพ้นความรับผิดโดยพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ซึ่งการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่เป็นเด็กเล็กหรือไร้เดียงสาเป็นหลักฐานในตัวเองได้ว่าบิดามารดาบกร่องต่อหน้าที่ดูแล บิดามารดาควรมีความรับผิดโดยไม่ต้องมีข้อพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดในลักษณะที่เป็นข้อสันนิษฐานความผิดเด็ดขาด (Strict Liability) ซึ่งกฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้บิดามารดารับผิดในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่เป็นการกระทำละเมิด จึงอาจเกิดช่องว่างของกฎหมายที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย พิจารณาประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) กำหนดห้ามไม่ให้ผู้ใดบังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำผิด ซึ่งพฤติการณ์ของผู้เยาว์อาจไม่ถึงขั้นเป็นความผิดอาญา บิดามารดาที่ละเลยต่อหน้าที่ดูแลมีความรับผิดทางอาญาตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78 อันเป็นความรับผิดของบิดามารดาจากการละเลยต่อหน้าที่ดูแลเป็นของตนเอง กฎหมายละเมิดควรมีบทบัญญัติกำหนดความรับผิดของบิดามารดาจากการบกร่องต่อหน้าที่ดูแลกรณีบุตรผู้เยาว์ก่อความเสียหายที่ไม่เป็นการกระทำละเมิด เพื่อเป็นการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายอย่างเป็นธรรม

สำหรับกรณีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 กำหนดความรับผิดของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ในผลแห่งการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแล โดยผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ มีพื้นฐานความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิดเช่นเดียวกับความรับผิดของบิดามารดา อันเป็นระบบความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะ การพิสูจน์ความผิดของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์จึงแตกต่างจาก

¹¹ ศนันท์กรณ โสทธิพันธ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกอร์ได้, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561), 218.

¹² จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกอร์ได้ ละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2567), 227.

¹³ สมยศ เชื้อไทย, หนังสือรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร.ปรีดี เภษมทรัพย์ (กรุงเทพฯ: พี เค ฟรินด์เฮาส์, 2531), 95-108.

การพิสูจน์ความผิดทางละเมิดทั่วไปซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ว่าจำเลยกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามหลักความรับผิดที่ต่อบุคคลพื้นฐานความผิด (Liability Based on Fault)¹⁴ โดยระบบความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิดจะผลัการพิสูจน์ความผิดแก่ผู้ได้รับการสันนิษฐานความผิด เนื่องจากการสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงซึ่งอยู่ในความรู้เห็นของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ ผู้เสียหายไม่อาจรู้ข้อเท็จจริงของการดูแลผู้เยาว์ได้ การกำหนดให้ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์จึงไม่เป็นไปตามหลักการพิสูจน์ความรับผิดทางละเมิดของผู้รับดูแลผู้เยาว์ซึ่งเป็นความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะ และไม่สอดคล้องกับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรับรู้ของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ ประกอบกับการรับดูแลผู้เยาว์มักเป็นการดูแลชั่วคราว การให้ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของผู้รับดูแลผู้เยาว์เป็นการสร้างภาระแก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นการยากที่ผู้เสียหายจะสามารถพิสูจน์ความผิดของผู้รับดูแลผู้เยาว์ได้

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 และมาตรา 430 ทฤษฎีแนวความคิด และแนวคำพิพากษาของศาลไทยและศาลต่างประเทศเกี่ยวกับความรับผิดต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

1.2.2 เพื่อศึกษา วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาเปรียบเทียบกฎหมาย ทฤษฎี แนวความคิด และแนวคำพิพากษาของศาลไทยและศาลต่างประเทศเกี่ยวกับความรับผิดต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ของไทยและต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ให้มีความชัดเจนมากขึ้นสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์กฎหมาย ทฤษฎี แนวความคิด และแนวคำพิพากษาของศาล เกี่ยวกับความรับผิดต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ปัญหาข้อกฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ส่วนการใช้เครื่องมือในการวิจัยเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ (In-depth Interviews) จากนักวิชาการด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 95-108.

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ได้แนวทางในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์โดยกำหนดให้บุคคลอื่น ได้แก่ บิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมาย ร่วมรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ รวมถึงกำหนดให้บิดามารดาที่บกพร่องในหน้าที่ดูแลมีความรับผิดในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่เป็นการกระทำละเมิด

1.5.2 ได้แนวทางในการกำหนดหน้าที่นำสืบของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ในความรับผิดต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องปัญหากฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ผู้เขียนพบประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาบิดาที่ร่วมรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429

กรณีผู้เยาว์กระทำละเมิดต่อผู้อื่นจะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 มาใช้บังคับกับบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นอันเนื่องจากข้อสันนิษฐานว่าบิดามารดาเป็นผู้บกพร่องในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1566 และมาตรา 1567 ซึ่งในสภาพสังคมปัจจุบันพบว่าบิดามารดาอยู่ร่วมกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรสบิดาจึงไม่อยู่ในสถานะบิดาชอบด้วยกฎหมายของผู้เยาว์ แม้ว่าจะให้การรับรองผู้เยาว์เป็นบุตรโดยให้ใช้นามสกุล ให้การอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาตลอดมาก็มีการตีความว่าบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายมิใช่ผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์จึงไม่ต้องร่วมรับผิดกับผู้เยาว์ที่กระทำละเมิดตามมาตรา 429 แต่ต้องรับผิดในฐานะผู้ปกครองดูแลผู้เยาว์ตามมาตรา 430 เมื่อพิจารณาจากกฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดเงื่อนไขความรับผิดของบิดามารดาเกี่ยวกับการพัวพันกันของบิดามารดากับบุตรผู้เยาว์¹⁵ เพราะบิดามารดาที่อยู่ร่วมกับผู้เยาว์ตามความเป็นจริงย่อมมีอำนาจปกครองดูแลผู้เยาว์ โดยไม่จำเป็นว่าบิดามารดาต้องมีสถานะที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยศาลฝรั่งเศสตีความอำนาจปกครองของบิดามารดาอย่างกว้างว่าแม้ว่าบุตรจะอยู่อาศัยกับบุคคลอื่น บิดามารดาก็ยังมีอำนาจปกครองในการควบคุมดูแลผู้เยาว์อยู่ตลอด หากบิดามารดาไม่ได้ควบคุมดูแลผู้เยาว์อย่างเพียงพอต้องร่วมรับผิดในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์¹⁶ ประเทศฝรั่งเศสจึงพิจารณาอำนาจปกครองของบิดามารดาจากข้อเท็จจริงที่บิดามารดาสามารถให้การควบคุมดูแลป้องกันมิให้บุตรผู้เยาว์ก่อความเสียหายเป็นประการสำคัญ

ในทางปฏิบัติพบว่าศาลไทยมีแนวการวินิจฉัยการใช้อำนาจปกครองของบิดามารดาอย่างกว้างมากขึ้น กรณีบุตรผู้เยาว์พัวพันอยู่กับบุคคลอื่นไม่เป็นการตัดอำนาจปกครองของบิดามารดา บิดามารดาไม่อาจนำสืบพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหากบิดามารดาไม่ได้ควบคุมดูแลผู้เยาว์มิให้

¹⁵ นัทรชนัน ซูโต, “ความรับผิดของบิดามารดาตามกฎหมายลักษณะละเมิด,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), 41.

¹⁶ Clair Mcivor, *Third Party Liability In Tort* (Oxford: Hart, 2006), 143-144.

ก่อนความเสียหายแก่บุคคลอื่น¹⁷ เห็นได้ว่าการควบคุมดูแลของบิดามารดาย่อมมีอยู่เสมอแม้ว่าบิดามารดาจะไม่ได้ อยู่ร่วมกับบุตร ความสำคัญของอำนาจปกครองจึงอยู่ที่ข้อเท็จจริงว่าบิดามารดานั้นสามารถใช้ความระมัดระวัง ดูแลบุตรผู้เยาว์เพื่อป้องกันมิให้ผู้เยาว์กระทำความผิดหรือไม่ ศาลจึงมีหลักการวินิจฉัยความรับผิดชอบของบิดามารดา จากการพิจารณาหน้าที่ควบคุมดูแลผู้เยาว์ของบิดามารดาตามความเป็นจริง ดังนั้น กรณีบุตรผู้เยาว์พักอาศัยอยู่กับบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายและมารดาเป็นข้อเท็จจริงที่แสดงได้ว่าบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายสามารถให้การ ดูแลผู้เยาว์และป้องกันมิให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้ ถือว่าบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นผู้ปกครอง ดูแลผู้เยาว์อย่างเดียวกับอำนาจปกครองของบิดามารดาชอบด้วยกฎหมาย บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายควรมีความ รับผิดชอบในผลแห่งการทำความผิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 นอกจากนี้ ความรับผิดชอบของบิดามารดาในกฎหมาย ละเอียดของโทษเกี่ยวข้องกับการใช้ความระมัดระวังในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ของบิดามารดา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บิดา มารดาาร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ที่ทำความผิดโดยใช้ความเสียหายให้ผู้เสียหายอยู่ในฐานะเสมือนความเสียหายมิได้ เกิดขึ้นการตีความอำนาจปกครองของบิดามารดาตามกฎหมายละเอียดควรตีความในทางขยายความเพื่อให้สามารถ เยียวความเสียหายแก่ผู้เสียหายอย่างเป็นธรรม สอดคล้องกับหลักความรับผิดชอบของประเทศที่มีแนวคิดความ รับผิดชอบของบิดามารดาเช่นเดียวกับประเทศไทย

พิจารณาเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627 บุตรนอกกฎหมายที่บิดา รับรองตามข้อเท็จจริงมีสิทธิรับมรดกของบิดาเหมือนบุตรชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการรับรองผู้เยาว์เป็นการ แสดงออกถึงความเกี่ยวข้องฉันบิดากับบุตรอันเป็นการดูแลผู้เยาว์ตามข้อเท็จจริง เช่น การให้การอุปการะเลี้ยงดู ให้การศึกษา ให้ใช้นามสกุล เป็นต้น¹⁸ เห็นได้ว่าการดูแลผู้เยาว์ตามข้อเท็จจริงเป็นถ้อยคำที่กฎหมายให้การรับรอง สิทธิการรับมรดกย่อมเทียบเคียงได้กับบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ปกครองดูแลผู้เยาว์ถือเป็นพฤติการณ์ที่ แสดงออกถึงการดูแลผู้เยาว์อย่างเดียวกับหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามกฎหมายของบิดามารดาและก่อให้เกิดความรับผิด ในผลแห่งการทำความผิดของผู้เยาว์เช่นเดียวกับบิดาชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้ง กฎหมายไทยได้แบ่งแยกความ รับผิดชอบของบุคคลในการทำความผิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 เป็นความรับผิดชอบของบิดามารดา และมาตรา 430 เป็นความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ จึงควรกำหนดความรับผิดชอบของบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ในมาตรา 429 เพื่อให้เกิดความชัดเจนและไม่เกิดปัญหาการตีความบทบัญญัติของกฎหมาย

2.2 ปัญหาความรับผิดชอบของบิดามารดาในการทำความผิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์มาตรา 429

ความรับผิดชอบของบิดามารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 เป็นความรับผิด ในการกระทำของบุคคลอื่นที่มีพื้นฐานความรับผิดชอบอันสืบเนื่องมาว่าบิดามารดาเป็นผู้ปกครองในหน้าที่ดูแล ผู้เยาว์¹⁹ บิดามารดาจึงต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ที่กระทำความผิดเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตาม

¹⁷ ศนันท์กรณ์ โสดีทิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามิศวรรได้, 221.

¹⁸ ไพโรจน์ กำพูศิริ, หลักกฎหมายมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, 2562), 28.

¹⁹ ศนันท์กรณ์ โสดีทิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามิศวรรได้, 218.

สมควรแก่หน้าที่ดูแล หากผู้เยาว์ไม่ได้กระทำละเมิดก็ไม่มีภาระฟ้องร้องให้บิดามารดารับผิดจากการประมาทเลินเล่อของบิดามารดาตามมาตรา 420 ทั้งนี้ กฎหมายไทยมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของข้อพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดของบิดามารดาเพื่อเป็นหลักในการตัดสินของศาล การพิจารณาความรับผิดของบิดามารดาจึงเป็นการใช้ดุลยพินิจของศาลตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายฝรั่งเศสกำหนดข้อพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดของบิดามารดาในเรื่องของการป้องกันมิให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหาย²⁰ เป็นหลักการตัดสินความรับผิดของบิดามารดาอย่างเคร่งครัด บิดามารดามีโอกาสหลุดพ้นความรับผิดได้ยากเพราะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนได้ควบคุมดูแลผู้เยาว์อย่างเพียงพอ²¹ การพิจารณาของศาลฝรั่งเศสอาจจะไม่ได้ใช้ข้อสันนิษฐานความผิดของบิดามารดาแต่เป็นการวินิจฉัยให้บิดามารดารับผิดในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ โดยเฉพาะกรณีที่ผู้เยาว์ที่ก่อความเสียหายมีอายุน้อยไม่มีประสบการณ์ ความไม่สมบูรณ์ทางสติปัญญาของผู้เยาว์ พิจารณาประกอบกับวัตถุที่เป็นอันตรายโดยสภาพ และสถานการณ์การใช้วัตถุที่เป็นอันตรายของผู้เยาว์ที่คาดหมายได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่บุคคลอื่น ศาลตัดสินให้บิดามารดาที่มีความรับผิดโดยมีข้อพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดเนื่องจากเป็นหลักฐานที่เพียงพอในตัวเองได้ว่าบิดามารดาบกพร่องในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ นอกจากนี้ กฎหมายฝรั่งเศสกำหนดให้บิดามารดาที่มีความรับผิดในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์โดยไม่จำเป็นว่าการก่อความเสียหายนั้นเป็นความผิดทางละเมิดหรือไม่ เช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น บิดามารดาที่มีความรับผิดบนพื้นฐานของข้อสันนิษฐานความผิด (Presumed Fault) บิดามารดาจะต้องรับผิดต่อเมื่อผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อขึ้น บิดามารดาต้องรับผิดในการกระทำของตนเองมิใช่ความรับผิดแทนผู้เยาว์แต่เป็นความรับผิดของตนเองที่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนในการควบคุมดูแล²² สำหรับประเทศในระบบคอมมอนลอว์บิดามารดาที่มีความรับผิดจากการละเลยต่อหน้าที่ดูแล²³ ตามหลักความรับผิดบนพื้นฐานความผิด ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ว่าบิดามารดาเป็นผู้ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ดูแลความรับผิดของบิดามารดาจึงไม่มีแบบแผนที่เคร่งครัดเหมือนประเทศฝรั่งเศส อย่างไรก็ตามศาลอังกฤษและศาลสหรัฐอเมริกามีแนวการวินิจฉัยความรับผิดของบิดามารดาในแนวทางเดียวกับประเทศฝรั่งเศสซึ่งส่วนมากเป็นเรื่องการใช้วัตถุที่มีอันตรายโดยสภาพหรือการใช้งานของผู้เยาว์²⁴ โดยพิจารณาเหตุผลด้านอายุของผู้เยาว์ การคาดหมายถึงความเป็นไปได้ที่ผู้เยาว์จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น และบิดามารดาได้ป้องกันมิให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหายอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่²⁵

²⁰ จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพฯ: โครงการตำรา และเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), 187.

²¹ Julie A. Davies and Paul T. Hayden, *Global Issues in Tort Law*, (Berkeley: Thomson West, 2008), 79-80.

²² วรลักษณ์ เมื่องชู, “ความรับผิดเพื่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), 82.

²³ ยงยุทธ ชื่นชีพ, “ความรับผิดในการกระทำละเมิดของคณิกลจริตกับแนวคิดเรื่องความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), 124.

²⁴ Paula Giliker, *Vicarious Liability in Tort: a Comparative Perspective* (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: Cambridge University Press, 2010), 200-201.

²⁵ Hazel Glenn Beh, “Tort Liability for Intentional Acts of Family Members: Will Your Insurer Stand by You,” *Tennessee Law Review* 68, no.1 (2000): 8-10.

คดีที่เกิดขึ้นในต่างประเทศศาลพิจารณาคดีตามอายุของผู้เยาว์เนื่องจากเป็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อหน้าที่ดูแลของบิดามารดา ผู้เยาว์ที่มีอายุน้อยจะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลอื่นบิดามารดาสามารถบอกกล่าวได้ว่าการใช้ความระมัดระวังดูแลอย่างเพียงพอจะเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้ อายุของผู้เยาว์ที่มากขึ้นบิดามารดาสามารถใช้ความระมัดระวังได้น้อยลง การก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่รู้สำนึกในการกระทำของตนเอง ย่อมเป็นหลักฐานในตัวเองได้ว่าบิดามารดาบกพร่องในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ บิดามารดาควรมีความรับผิดชอบโดยไม่ต้องพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดชอบในลักษณะที่เป็นข้อสันนิษฐานความผิดเด็ดขาดตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) คือหลักที่บุคคลผู้ทำความเสียหายให้เกิดขึ้นแม้จะไม่ได้กระทำให้เกิดความเสียหายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ต้องรับผิดชอบเพราะกฎหมายบัญญัติไว้ให้รับผิดผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำ เทียบเคียงกับหลักความรับผิดของบิดามารดาที่เคร่งครัดตามแนวทางของศาลฝรั่งเศสซึ่งมีเพียงเหตุสุดวิสัยหรือความผิดของผู้เสียหายเท่านั้นที่บิดามารดาจะหลุดพ้นจากความรับผิดได้ ซึ่งก่อให้เกิดเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายในการได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างเป็นธรรม

กล่าวได้ว่าแนวคิดความรับผิดของบิดามารดาจากความเสียหายที่เด็กเล็กก่อให้เกิดขึ้นถือเป็นความบกพร่องในหน้าที่ดูแลของบิดามารดาเป็นหลักความรับผิดที่ใช้ในประเทศระบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์ ซึ่งสามารถให้การคุ้มครองผู้เสียหายจากการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ได้เป็นอย่างดี หากพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยพบว่าบิดามารดาที่มีความรับผิดร่วมกับผู้เยาว์ที่กระทำละเมิด มิได้มุ่งเน้นให้บิดามารดาที่มีความรับผิดจากการบกพร่องในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามสิทธิที่พึงได้รับ นอกจากนี้กฎหมายมิได้กำหนดให้บิดามารดาที่มีความรับผิดในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่เป็นการกระทำละเมิด เมื่อมีการฟ้องให้บิดามารดาาร่วมรับผิดกับผู้เยาว์ที่กระทำละเมิด ศาลอาจวินิจฉัยว่าผู้เยาว์กระทำละเมิดโดยมิได้พิจารณาเหตุผลด้านอายุของผู้เยาว์แม้ว่าในความเป็นจริงผู้เยาว์มีอายุน้อยไม่รู้สำนึกในการกระทำของตนจึงไม่อาจกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อได้ และบิดามารดาสามารถหลุดพ้นความรับผิดโดยพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว อาจเป็นช่องว่างของกฎหมายที่ทำให้บิดามารดาหลุดพ้นความรับผิดได้ พิจารณาประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) กำหนดให้บุคคลมีความรับผิดจากการปล่อยปละละเลยหรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติเสี่ยงต่อการกระทำ ความผิด ซึ่งพฤติการณ์ของผู้เยาว์เหล่านั้นอาจไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำผิดอาญา แต่บิดามารดาที่ละเลยต่อหน้าที่ดูแลไม่ทำหน้าที่ของตนในการอบรมสั่งสอนบุตรผู้เยาว์ มีความรับผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78 เพื่อลงโทษบิดามารดาที่ละเลย ต่อหน้าที่ดูแล ซึ่งเป็นการสร้างมาตรการบังคับให้บิดามารดาตระหนักในหน้าที่ดูแลอบรมสั่งสอนบุตรผู้เยาว์ให้มากยิ่งขึ้น

การกำหนดให้บิดามารดารับผิดจากการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่เป็นการกระทำละเมิดจะเป็นการขยายความรับผิดของบิดามารดามากขึ้นโดยศาลต้องพิจารณาสภาพจิตใจ อายุของผู้เยาว์ว่ารู้สำนึกในการกระทำของตนหรือไม่ หากไม่สามารถรู้สำนึกในการกระทำของตนเอง การก่อให้เกิดความเสียหายของผู้เยาว์ที่เป็นเด็กเล็กหรือไร้เดียงสาสามารถอนุมานได้ว่าบิดามารดาบกพร่องต่อหน้าที่ดูแล บิดามารดาควรมีความรับผิดชอบโดยไม่ต้องพิสูจน์ยกเว้นความรับผิด กรณีที่กฎหมายบัญญัติความรับผิดของบิดามารดาในผลแห่งการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่รู้สำนึกในการกระทำของตน เว้นแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดจากความผิดของผู้เสียหายจะเป็น

หลักการวินิจฉัยคดีของศาลและเป็นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างเป็นธรรม อีกทั้งการกำหนดให้บิดามารดาที่มีความรับผิดชอบจากการละเลยต่อหน้าที่ดูแลเป็นของตนเอง ย่อมจะทำให้บิดามารดาตระหนักถึงหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนบุตรผู้เยาว์ของตนให้มากยิ่งขึ้น

2.2 ปัญหาความรับผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 กำหนดความรับผิดของผู้ดูแลผู้ไร้ความสามารถ ในผลแห่งละเมิดของผู้ไร้ความสามารถถ้าพิสูจน์ได้ว่าผู้ดูแลไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร ซึ่งมีแนวคิดความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิดเช่นเดียวกับความรับผิดของบิดามารดาตามมาตรา 429²⁶ โดยหลักความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิดจะผลักภาระการพิสูจน์แก่จำเลยผู้ที่ได้รับการสันนิษฐานว่ามีความผิด ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายที่ไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลย กล่าวได้ว่าหลักความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะ ก่อให้เกิดการภาระพิสูจน์ที่แตกต่างจากความรับผิดทางละเมิดทั่วไปซึ่งมีหลักความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานความผิด (Liability Based on Fault) ผู้กระทำจะต้องรับผิดต่อเมื่อมีการกระทำที่เป็นความผิด โจทก์มีภาระนำสืบพิสูจน์ให้เห็นว่าการกระทำของจำเลยเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความผิดของจำเลยได้ จำเลยก็ไม่ต้องรับผิด

การที่มาตรา 430 กำหนดภาระการพิสูจน์แก่ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์ว่าไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรนั้น เนื่องจากกฎหมายละเมิดได้แบ่งแยกความรับผิดของผู้มีหน้าที่ดูแลตามกฎหมายและหน้าที่ดูแลตามข้อเท็จจริงออกจากกันตามมาตรา 429 และมาตรา 430 ความรับผิดของผู้มีหน้าที่ดูแลตามข้อเท็จจริงจึงไม่ควรมีความรับผิดมากเท่ากับบิดามารดาเพราะเป็นการดูแลตามข้อเท็จจริงแต่ละกรณี ๆ ไป การให้ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของผู้ดูแลจึงเป็นธรรมแก่ผู้ดูแล²⁷ แต่หากพิจารณาภาระการพิสูจน์ความรับผิดทางละเมิดทั่วไปโจทก์ซึ่งกล่าวอ้างว่าจำเลยกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต้องมีภาระการพิสูจน์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย ซึ่งเป็นไปตามหลักการพิสูจน์ว่าคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริง คู่ความฝ่ายนั้นย่อมต้องมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 จะเห็นได้ว่าความรับผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์ตามข้อเท็จจริงเป็นความรับผิดเฉพาะภาระการพิสูจน์จึงควรมีความแตกต่างจากภาระการพิสูจน์ความรับผิดทางละเมิดทั่วไป อีกทั้ง การรับดูแลผู้เยาว์เป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรับรู้ของผู้ดูแลผู้เยาว์ การให้ผู้ดูแลผู้เยาว์มีหน้าที่พิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานว่าไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรจึงเป็นการเหมาะสม จึงเห็นว่าการให้ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์ตามข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามหน้าที่นำสืบความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะ และไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงซึ่งข้อเท็จจริงของการนำสืบพิสูจน์อยู่ในความรับรู้ของผู้รับดูแลผู้เยาว์

ประเทศอังกฤษมีหลัก Res Ipsa Loquitur เป็นหลักข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษแปลได้ว่า “เหตุการณ์ย่อมแจ้งชัดในตัวเอง” หรือ “สิ่งต่าง ๆ ย่อมประกาศตัวของมันเองอยู่” เป็นการพิจารณาจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์ ซึ่งแสดงตัวของมันเองว่า

²⁶ ไพบูลย์ ปญญพันธ์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด*, 109.

²⁷ ศนันท์กรณ โสติพิพันธุ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมึควรได้*, 227.

จำเลยน่าจะประมาท ถ้าจำเลยไม่ประมาทแล้ว เหตุร้ายย่อมไม่เกิดขึ้น ดังนั้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมบอกอยู่ในตัวว่าฝ่ายใดประมาท หรือกรณีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประมาทอยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของจำเลยซึ่งเป็นต้นเหตุของเหตุการณ์ โจทก์ย่อมไม่สามารถรู้ข้อเท็จจริงนั้นได้และย่อมไม่สามารถพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลยเช่นคดีทั่วไปได้²⁸ หลักข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงของประเทศอังกฤษสามารถปรับกับความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้เยาว์เพื่อพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของผู้ดูแลผู้เยาว์ เพราะข้อเท็จจริงของการดูแลผู้เยาว์อยู่ในความรับรู้ของผู้ดูแลผู้เยาว์ ผู้เสียหายไม่สามารถรู้ข้อเท็จจริงนั้นได้ ซึ่งข้อเท็จจริงของการดูแลผู้เยาว์เป็นพยานหลักฐานในตัวเองว่าผู้ดูแลผู้เยาว์ประมาทเลินเล่อ ผู้เสียหายเป็นฝ่ายได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานจึงไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ดูแลผู้เยาว์ประมาทเลินเล่ออย่างไร เพียงแต่พิสูจน์ว่าผู้เยาว์กระทำละเมิดขณะที่อยู่ในความดูแลของผู้ดูแล เป็นหน้าที่ของผู้ดูแลที่จะพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานให้ศาลเห็นว่าตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อ ถ้าผู้ดูแลพิสูจน์ไม่ได้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย หลักข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงจึงผลักระการพิสูจน์ให้กับผู้ดูแลที่ไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานอันเป็นการยกเว้นหลักคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริง คู่ความฝ่ายนั้นย่อมต้องมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างตามหลักการพิสูจน์ความรับผิดชอบทางละเมิดทั่วไป อีกทั้ง การรับดูแลผู้เยาว์มักจะเป็นการรับดูแลเพียงชั่วคราว หากผู้เสียหายต้องมีหน้าที่พิสูจน์ความผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์เป็นการสร้างภาระให้กับผู้เสียหายซึ่งเป็นการยากที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ดูแลได้ การผลักภาระการพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดชอบแก่ผู้ดูแลผู้เยาว์จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหาย และเป็นไปตามหลักการพิสูจน์ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ดูแลผู้เยาว์ ทั้งยังสอดคล้องกับความรับผิดชอบของบิดามารดาซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เสียหายในการได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอย่างเป็นธรรม

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัญหากฎหมายความรับผิดชอบของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ผู้เขียนมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 สรุปผล

จากการศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายความรับผิดชอบของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ผู้เขียนสรุปได้ว่าบิดามารดาที่ร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดของผู้เยาว์ควรรวมถึงบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งดูแลผู้เยาว์อันเป็นการสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส การที่บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายได้อุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ย่อมเป็นข้อเท็จจริงที่แสดงได้ว่าบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายสามารถให้การดูแลและป้องกันมิให้ผู้เยาว์กระทำละเมิดได้ ถือได้ว่าบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นผู้ปกครองดูแลผู้เยาว์อย่างเดียวกับอำนาจปกครองของบิดามารดาอันเป็นการช่วยเยียวยาความเสียหายให้ผู้เสียหายอยู่ในฐานะเสมือนความเสียหายมิได้เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิด อีกทั้งควรกำหนดให้บิดามารดาที่มีความรับผิดชอบจากการบกพร่องต่อหน้าที่ดูแลกรณีผู้เยาว์ก่อความเสียหายโดยไม่รู้สำนึกในการกระทำของตน เว้นแต่

²⁸ วรรณชัย บุญบำรุง และ ธนภฤต วรรณชชากุล, *หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2567), 131-132.

เหตุสุจริตหรือเกิดจากความผิดของผู้เสียหาย เพื่อเป็นหลักการวินิจฉัยคดีของศาลและเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายจากการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ สำหรับความรับผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์ตามข้อเท็จจริงเป็นหลักความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิดอันเป็นหลักความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะซึ่งผู้ได้รับการสันนิษฐานว่ามีความผิดเป็นผู้พิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานสอดคล้องกับหลักข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงของการดูแลผู้เยาว์ที่อยู่ในความรับรู้ของผู้ดูแลผู้เยาว์ ซึ่งแตกต่างจากหลักความรับผิดทางละเมิดทั่วไปที่คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงคู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริง จึงควรกำหนดให้ผู้ดูแลผู้เยาว์ตามข้อเท็จจริงเป็นผู้มีหน้าที่พิสูจน์ยกเว้นความรับผิดเพื่อให้เป็นไปตามหลักความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะและก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหากฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดา หรือบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งดูแลผู้เยาว์ หรือผู้อนุบาลของบุคคลชนวนี่ย่อมต้องรับผิดร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น”

3.2.2 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429/1 “ผู้เยาว์ที่ก่อความเสียหายโดยไม่รู้สำนึกในการกระทำของตน บิดามารดา หรือบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งดูแลผู้เยาว์ ต้องรับผิดในความเสียหายนั้นเว้นแต่เหตุสุจริตหรือเกิดจากความผิดของผู้เสียหาย”

3.2.3 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 “ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตย์ก็ดี ชั่วครั้งคราวก็ดี จำต้องรับผิดร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิดซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้น ๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร กรณีบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ต้องรับผิดร่วมกับผู้เยาว์ในการละเมิดซึ่งได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแล เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร”

References

Beh, Hazel Glenn. “Tort Liability for Intentional Acts of Family Members: Will Your Insurer Stand by You.” *Tennessee Law Review* 68, no. 1 (2000): 8-10.

Chitti Tingsaphat. *Explanation of the Civil and Commercial Code, Section by Section, Regarding Management of Unlawful Affairs, Undue Enrichment, and Torts*. 5th ed. Bangkok: Professor Chitti Tingsaphat Fund, Faculty of Law, Thammasat University, 2024. [In Thai]

Davies, Julie A. and Paul T. Hayden. *Global issues in tort law*. Berkeley: Thomson West, 2008.

- Department of Juvenile Observation and Protection. “Fiscal Year 2023 Case Statistics Report.” Last modified December 31, 2023. Accessed January 28, 2024. <https://www.djop.go.th/storage/files/2/%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B3%E0%B8%9B%E0%B8%B5/st-66%20-v2.pdf/> [In Thai]
- Giliker, Paula. *Vicarious Liability in Tort: a Comparative Perspective*. 3rd ed. United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: Cambridge University Press, 2010.
- Jid Setthabuttra. *Principles of Civil Law on Torts*. 8th ed. Bangkok: Textbook and Teaching Materials Project, Faculty of Law. [In Thai]
- Mcivor, Clair. *Third Party Liability in Tort*. Oxford: Hart, 2006.
- Nattachanan Chuto. “Parental Liability under Tort Law.” Master’s thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2006. [In Thai]
- Paijit Punyaphan. *Explanation of the Civil and Commercial Code on Torts*. 11th ed. Bangkok: Nitibannakarn Publishing, 2015. [In Thai]
- Pairote Kampusiri. *Principles of Inheritance Law*. 5th ed. Bangkok: Textbooks and Teaching Materials Project, Faculty of Law, Thammasat University, 2019. [In Thai]
- Peng Pengniti. *Explanation of the Civil and Commercial Code on Torts*. 11th ed. Bangkok: Krung Siam, 2018. [In Thai]
- Sananakorn Sotithiphan. *Explanation of Tort Law Managing Unauthorized Affairs: Undeserved Profits*. 8th ed. Bangkok: Winyuchon Publishing, 2018. [In Thai]
- Somyot Chuathai. *Collection of Essays on the Occasion of the 60th Anniversary of Dr. Pridi Banomyong*. Bangkok: PK Printing House, 1988. [In Thai]
- Wanchai Boonbamrung and Thanakrit Worathanatchakul. *Principles and Theories of Civil Procedure Volume 2*. 3rd ed. Bangkok: Winyuchon, 2024. [In Thai]
- Woraluck Muangchu. “Liability for Tortuous Acts of Minors.” Master’s thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2014. [In Thai]
- Yongyut Chuencheep. “Liability for the Tort of Insane Persons and the Concept of Liability for the Acts of Others.” Master’s thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2002. [In Thai]